

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Mirek (przewodniczący)
SSN Tomasz Artymiuk (sprawozdawca)
SSN Zbigniew Puskarski

Protokolant Katarzyna Wępa

w sprawie **Z. T.**

oskarżonego z art. 231 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 7 listopada 2024 r.,

kasacji wniesionych przez pełnomocnika oskarżycieli posiłkowych subsydiarnych: J.

Z. i M. P. oraz oskarżycieli posiłkowych ubocznych K. Ś., H. K., D. B., A. D. i Z. T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu

z dnia 3 kwietnia 2023 r., sygn. akt II Ka 413/22,

uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w Mielcu

z dnia 12 października 2022 r., sygn. akt II K 594/19 i umarzającego postępowanie

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Tarnobrzegu w
postępowaniu odwoławczym.**

[J.J.]

Tomasz Artymiuk Piotr Mirek Zbigniew Puskarski

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 5 lutego 2019 r., sygn. akt PO 1 Ds. [...], prokurator Prokuratury Okręgowej w Rzeszowie umorzył śledztwo w sprawie:

1. „podrobienia w celu użycia za autentyczne w wyniku realizacji z góry powziętego zamiaru, w krótkich odstępach czasu w okresie od 9 lipca 2003 r. do 17 grudnia 2003 r. w P. woj. [...] dokumentów w postaci wniosków o przeprowadzenie scalania gruntów skierowanych do Starosty Powiatu M. poprzez podrobienie na nich podpisów: (52 osób szczegółowo w tym miejscu wymienionych – skrót SN)”, tj. o przestępstwo z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. – ponieważ nastąpiło przedawnienie karalności przestępstwa;
2. „niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariusza publicznego – Starostę Powiatu M. w okresie od 20 maja 2005 r. do 31 sierpnia 2007 r. w M. woj. [...] w zakresie prawidłowego przygotowania i prowadzenia postępowania scaleniowego gruntów położonych we wsi P., gmina P. polegającego w szczególności na niesprawdzeniu autentyczności i zgodności z rzeczywistością dokumentów w postaci wniosków o przeprowadzenie scalania gruntów przez właścicieli i posiadaczy gruntów oraz przekroczenia uprawnień poprzez opracowanie i wydanie decyzji z dnia 31 sierpnia 2007 r., sygn. G.N.[...] zawierającej projekt scalania gruntów wsi P., gmina P. poszerzonym o części gruntów wsi Z., R., gmina P., wsi S., gmina B. i wsi M., gmina G. i działania przez to na szkodę interesu publicznego i prywatnego”, tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. – ponieważ nastąpiło przedawnienie karalności przestępstwa;
3. „podrobienia w celu użycia za autentyczne w nieustalonym miejscu i nieustalonego dnia w okresie od 21 maja 2007 r. do 26 kwietnia 2016 r. podpisu H. K. na dokumencie w postaci Kwestionariusza Życzeń Wstępnego Projektu Scalania dotyczącego wsi P. pod poz. 52 z dnia 21 maja 2007 r. na karcie 000101”, tj. o przestępstwo z art. 270 § 1 k.k. – ponieważ czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego;
4. „niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariusza publicznego – Starostę Powiatu M. w okresie od listopada 2013 r. do 26 kwietnia 2016 r. w zakresie

ponownego prowadzenia postępowania scaleniowego gruntów położonych we wsi P., gmina P. poprzez dokonanie zmian w projekcie scalenia bez określonego przepisami prawa udziału komisji scaleniowej i zainteresowanych uczestników oraz przekroczenia uprawnień poprzez wydanie decyzji z dnia 26 kwietnia 2016 r., sygn. G.N. [...] zatwierdzającej projekt scalania gruntów wsi P., gm. P. poszerzonego o części gruntów wsi: Z., R., gmina P., wsi S., gmina B., wsi M., gmina G. i działania przez to na szkodę interesu publicznego i prywatnego”, tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. – ponieważ czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego.

Po rozpoznaniu zażaleń wniesionych na to postanowienie przez M. P., H. K., K. Ś., A. K., G. Z. i J. Z. Sąd Rejonowy w Mielcu postanowieniem z dnia 23 lipca 2019 r., sygn. akt II Kp 219/19, zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy co do pkt. I, II i III, natomiast w zakresie pkt. IV postanowienie to uchylił i sprawę w tej części przekazał Prokuraturze Okręgowej w Rzeszowie do dalszego prowadzenia.

Postanowieniem z dnia 20 września 2019 r., sygn. akt PO I Ds. [...]1, prokurator Prokuratury Okręgowej w Rzeszowie umorzył śledztwo w sprawie „niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariuszy publicznych – Starostę Powiatu M. i poległych mu urzędników w okresie od listopada 2013 r. do 26 kwietnia 2016 r. w zakresie ponownego prowadzenia postępowania scaleniowego gruntów położonych we wsi P., gmina P. poprzez dokonanie zmian w projekcie scalenia bez określonego przepisami prawa udziału komisji scaleniowej i zainteresowanych uczestników oraz przekroczenia uprawnień poprzez wydanie decyzji z dnia 26 kwietnia 2016 r., sygn. G.N. [...], zatwierdzającej projekt scalania gruntów wsi P., gm. P. poszerzonego o części gruntów wsi: Z., R., gmina P., wsi S., gmina B., wsi M., gmina G. i działania przez to na szkodę interesu publicznego i prywatnego”, tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. – ponieważ czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego.

Postanowienie to doręczone zostało: K. Ś. w dniu 8 października 2019 r., K. K. w dniu 7 października 2019 r., M. P. w dniu 24 września 2019 r., A. K. w dniu 7 października 2019 r., G. Z. w dniu 23 września 2019 r., J. Z. w dniu 23 września 2019 r.

W dniu 22 października 2019 r. adw. L. M. – reprezentujący pokrzywdzonych: K. Ś., H. K., D. B., A. D., C. P., K. P., M. P., T. B., G. Z., J. Z. i A. K. – wniósł do Sądu Rejonowego w Mielcu subsydiarny akt oskarżenia, którym oskarżył:

1. Z. T., jako ówczesnego Starostę Powiatu M. o to, że nie dopełnił obowiązków w okresie od listopada 2013 r. do 26 kwietnia 2016 r. w zakresie ponownego prowadzenia postępowania scaleniowego gruntów położonych we wsi P., gmina P. poprzez dokonanie zmian w projekcie scalenia bez określonego przepisami prawa udziału komisji scaleniowej i zainteresowanych uczestników oraz przekroczenia uprawnień poprzez wydanie decyzji z dnia 26 kwietnia 2016 r., sygn. G.N. [...] zatwierdzającej projekt scalania gruntów wsi P., gm. P. poszerzonego o części gruntów wsi: Z., R., gmina P., wsi S., gmina B., wsi M., gmina G. i działania przez to na szkodę interesu publicznego i prywatnego, jak również akceptował podrabianie i przerabianie dokumentów, które dotyczyły postępowania scaleniowego, tj. o popełnienie czynu z art. 231 § 1 k.k.;
2. M. W., jak ówczesnego pracownika Starostwa Powiatowego w M. o to, że nie dopełnił on obowiązków oraz przekroczył uprawnienia, jak również poświadczył nieprawdę, że decyzja Starosty Powiatu M. z dnia 26 kwietnia 2016 r. została oparta na zweryfikowanych w 2014 r. wnioskach scaleniowych, a także przekroczył on uprawnienia w ten sposób, że w dniu 11 czerwca 2012 r. wydał decyzję (nr GN.[...]), na podstawie której J. i K. K. założyli księgę wieczystą (nr [...]) na swoje imię i nazwisko, mimo że decyzja scaleniowa została uchylona wyrokiem WSA w Rzeszowie z dnia 2 grudnia 2010 r., tj. o popełnienie czynu z art. 231 § 1 k.k. i art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.;
3. J. K. i K. K. o to, że działając wspólnie i w porozumieniu z R. P., przedłożyli dokumenty poświadczające nieprawdę, że są właścicielami działki nr [...] w P. w celu uzyskania kredytu pod hipotekę na tej działce, działając tym samym na szkodę K. Ś. i H. K., tj. o popełnienie czynu z art. 297 § 1 k.k.;
4. R. P. o to, że pełniąc funkcję wójta gminy P. w 2018 r. podjął działania, które zmierzały do dokonania zmian w księgach wieczystych, polegających na wpisie w księgach wieczystych J. i K. K., czym działał na szkodę K. Ś. i H. K., tj. o popełnienie czynu z art. 231 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w Mielcu wzywał pełnomocnika oskarżycieli posiłkowych do uzupełnienia różnego rodzaju braków subsydiarnego aktu oskarżenia, domagając się m.in. jednoznacznego sprecyzowania kogo i o jakie czyny oskarżają poszczególni oskarżyciele posiłkowi. W odpowiedzi na te wezwania pisma precyzujące do Sądu Rejonowego w Mielcu przestali: K. P., M. P., J. Z., C. P., A. K., K. Ś. i H. K..

Postanowieniem z dnia 15 czerwca 2020 r., sygn. akt II K 594/19, Sąd Rejonowy w Mielcu umorzył:

1. na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 i pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 55 § 1 k.p.k. w zw. z art. 339 § 3 pkt 1 k.p.k. postępowanie karne wobec Z. T. o czyn zarzucony w pkt. I subsydiarnego aktu oskarżenia, tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. – wobec braku skargi uprawnionego oskarżyciela i braku znamion czynu zabronionego;
2. na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 55 § 1 k.p.k. w zw. z art. 339 § 3 pkt 1 k.p.k. postępowanie karne wobec M. W. o czyn z pkt. II subsydiarnego aktu oskarżenia, tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. i art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. – wobec braku skargi uprawnionego oskarżyciela;
3. na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 55 § 1 k.p.k. w zw. z art. 339 § 3 pkt 1 k.p.k. postępowanie karne wobec J. K. i K. K. o czyn z pkt. III subsydiarnego aktu oskarżenia, tj. o przestępstwo z art. 297 § 1 k.k. – wobec braku skargi uprawnionego oskarżyciela;
4. na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 55 § 1 k.p.k. w zw. z art. 339 § 3 pkt 1 k.p.k. postępowanie karne wobec R. P. o czyn z pkt. IV subsydiarnego aktu oskarżenia, tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. – wobec braku skargi uprawnionego oskarżyciela.

Postanowienie to zostało zaskarżone przez: J. Z. i G. Z., C. P., T. B., M. P., D. B., K. K., K. Ś. oraz A. K..

Po rozpoznaniu zażaleń Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2021 r., sygn. akt II Kz 165/20:

1. uchylił zaskarżone postanowienie w zakresie pkt I i sprawę z oskarżenia subsydiarnego M. P., A. K. i J. Z. przekazał Sądowi Rejonowemu w Mielcu celem dalszego prowadzenia;

2. utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie w pozostałym zakresie.

Sąd drugiej instancji uznał więc, że uprawnienie do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia przysługuje jedynie w zakresie czynu zarzuconego Z. T. i to wyłącznie oskarżycielkom subsydiarnym wymienionym w pkt. I jego orzeczenia, uznając jednocześnie, że brak było podstaw do umorzenia postępowania bez przeprowadzenia rozprawy w oparciu o przesłankę z art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.

Wyrokiem z dnia 12 października 2022 r., sygn. akt II K 594/19, Sąd Rejonowy w Mielcu, po rozpoznaniu z oskarżenia: oskarżycieli subsydiarnych posiłkowych M. P., A. K. i J. Z. oraz oskarżycieli subsydiarnych posiłkowych ubocznych K. Ś., H. K., A. D., B. K., G. Z., D. B., E. K., M. K., C. P., A. S., S. S., Ł. S., T. B. i Z. T., sprawy Z. T., oskarżonego o to, że „w okresie od listopada 2013 r. do 26 kwietnia 2016 r. w M. jako Starosta Powiatu M. nie dopełnił obowiązków w zakresie ponownego prowadzenia postępowania scaleniowego gruntów położonych we wsi P., poprzez dokonanie zmian w projekcie scalenia bez określonego przepisami prawa udziału komisji scaleniowej i zainteresowanych uczestników oraz przekroczenia uprawnień poprzez wydanie decyzji z dnia 26 kwietnia 2016 r., sygn. G.N. [...] zatwierdzającej projekt scalania gruntów wsi P., gm. P. poszerzonego o części gruntów innych wsi szczegółowo tam opisanych, działając na szkodę interesu publicznego i prywatnego, jak również akceptował podrabianie i przerabianie dokumentów, które dotyczyły postępowania scaleniowego”, tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k., na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. – uniewinnił oskarżonego od popełnienia opisanego wyżej zarzucanego mu subsydiarnym aktem oskarżenia czynu.

Wyrok ten zaskarżony został apelacjami wniesionymi przez oskarżycieli subsydiarnych posiłkowych M. P., J. Z. i A. K., oskarżycieli subsydiarnych posiłkowych ubocznych H. K., Z. T., D. B., M. K., E. K., A. D. i K. Ś. oraz pełnomocnika oskarżycielki subsydiarnej posiłkowej M. P..

Po rozpoznaniu tych środków odwoławczych Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2023 r., sygn. akt II Ka 413/22, uchylił zaskarżony wyrok i na podstawie art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. postępowanie sądowe umorzył.

Sąd *ad quem* podzielił wprowadzone sformułowane w zwykłych środkach odwoławczych zarzuty błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę

orzeczenia i mających wpływ na jego treść, uznał wszelako, że na przeszkodzie w kontynuowaniu postępowania stoi ujemna przesłanka procesowa w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela (art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.). Z tych względów, stwierdzając w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji uchybienie mające postać bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k., uchylił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego, umarzając – na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. – postępowanie karne w niniejszej sprawie.

Kasacje od wyroku Sądu odwoławczego wniósł pełnomocnik: oskarżycieli subsydiarnych posiłkowych M. P. i J. Z. oraz oskarżycieli subsydiarnych posiłkowych ubocznych H. K., Z. T., K. Ś., D. B. i A. D. – adw. L. M..

Zarzucił w nich – formułując we wszystkich identyczny zarzut – „obrazę przepisów postępowania w postaci art. 55 § 2 i art. 330 § 2 k.p.k., mogące mieć istotny wpływ na treść orzeczenia, przez błędną wykładnię tych regulacji oraz przyjęcie, że miały one zastosowanie w sprawie niniejszej w brzmieniu nadanym im przepisami ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego i innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1694), czego efektem było przyjęcie, iż w sprawie brak jest skargi uprawnionego oskarżyciela (art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.), co skutkuje zaistnieniem tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej (art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.) i prowadzi do umorzenia toczącego się postępowania sądowego, mimo że powyższe przepisy miały zastosowanie do tej sprawy w brzmieniu dotychczasowym, tj. obowiązującym przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej z dnia 19 lipca 2019 r., która nabrały mocy obowiązującej w dniu 5 października 2019 r., dlatego że drugie, wymagane przez ówczesne normy prawne postanowienie prokuratora o umorzeniu śledztwa zapadło w dniu 20 września 2019 roku, a zatem przed dniem wejścia w życie zmienionych tą ustawą przepisów - co skutkowało nabyciem przez pokrzywdzonych uprawnienia do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia przed dniem 5 października 2019 roku i - co za tym idzie - na mocy dotychczasowych przepisów ustawy procesowej”.

W oparciu o tak zredagowany zarzut wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Nadto, wniósł także o uznanie H. K. za oskarżycielkę posiłkową subsydiarną, a nie uboczną, ponieważ spełniła wszystkie warunki do uzyskania tego statusu prawnego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Wniesione w niniejszej sprawie kasacje są zasadne, trafny okazał się bowiem podniesiony w nich zarzut rażącego naruszenia przepisów prawa procesowego.

Rację ma skarżący, że w realiach procesowych niniejszej sprawy dla oceny czy subsydiarny akt oskarżenia został wniesiony przez podmiot uprawniony miarodajne były przepisy art. 55 § 1 (w kasacjach błędnie powołano § 2) i art. 330 § 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 4 października 2019 r., a interpretacja art. 11 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1694 – dalej w tekście ustawa nowelizacyjna) dokonana przez Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu jest chybiona.

Zgodnie w art. 11 ustawy nowelizacyjnej, które weszła w życie w dniu 5 października 2019 r., *„postępowania wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy na skutek wniesienia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego do czasu rozpoznania zażalenia prowadzi się na podstawie przepisów dotychczasowych”*. Zdaniem Sądu odwoławczego przepis ten nie może stanowić podstawy do stosowania w tej sprawie przepisów obowiązujących w zakresie zaskarżania postanowień postępowania przygotowawczego i wnoszenia subsydiarnego aktu oskarżenia obowiązujących do 5 października 2019 roku. Odwołał się przy tym sąd *ad quem* do poglądu wyrażonego w piśmiennictwie [zob. J. Zagrodnik (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz praktyczny do nowelizacji 2019, Lex]. Dokonując wykładni art. 11 ustawy nowelizacyjnej komentator wyraził pogląd, że *„W aspekcie kontroli zażaleniowej postanowień o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego wymaga zwrócenia uwagi, że sens tej regulacji intertemporalnej nie jest w pełni jasny. Jeśli miała ona służyć zagwarantowaniu tego, że mechanizm wiodący do uzyskania prawa do wniesienia skargi subsydiarnej uruchomiony przed nowelizacją lipcową na podstawie zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego zostanie dokończony według dotychczas obowiązujących przepisów, co oznaczałoby, że wskazane prawo powstałoby z chwilą wydania ponownego postanowienia o zaniechaniu ścigania karnego, to trzeba stwierdzić, że taki zamysł nie znajduje odzwierciedlenia w treści powołanego przepisu omawianej nowelizacji. Opierając się na jego analizie językowej, należy*

bowiem stwierdzić, że jeżeli w przypadku wniesienia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego nastąpi jego uchylenie przez sąd, to ponowne postanowienie o zaniechaniu ścigania karnego będzie podlegało kontroli zażaleniowej prokuratora nadzrędnego, a więc z uwzględnieniem zmiany art. 55 § 1 i art. 330 § 2 (k.p.k. – uwaga SN) - i dopiero jego utrzymanie w mocy w wyniku takiej kontroli otworzy drogę do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia przez pokrzywdzonego”.

Przyjęcie przez Sąd drugiej instancji, w ślad za komentatorem, że kontekst językowy wskazanego przepisu przesądza o tym, iż poza przypadkiem, gdy w chwili wejścia w życie przepisów art. 55 § 1 k.p.k. oraz art. 330 § 2 k.p.k. w brzmieniu nadanym ustawą nowelizacyjną, nie doszło do rozpoznania zażalenia pokrzywdzonego na postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego i to wyłącznie co czasu rozpoznania tego zażalenia stosuje się przepisy dotychczasowe, a w każdym innym wypadku należy stosować przepisy nowe prowadzi – co trafnie zauważył autor kasacji – do wyniku interpretacyjnego nie dającego się zaakceptować, a jednocześnie pomijającego reguły wykładni systemowej oraz celowościowej, które należy uwzględniać nie tylko wtedy, gdy wykładnia językowa nie daje jednoznacznego rezultatu, lecz nawet wówczas, gdy kontekst językowy przepisu wydaje się być niewątpliwy (M. Zieliński: Koncepcja derywacyjna wykładni a wykładnia w orzecznictwie Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego [w:] J. Godyń, M. Hudzik, L. K. Paprzycki [red.], Zagadnienia prawa dowodowego, Warszawa 2011, s. 117-136).

W związku z tym, zważywszy – co podkreślali zarówno komentator, jak i Sąd Okręgowy (wcześniej w postanowieniu z dnia 15 czerwca 2020 r., sygn. akt II K 594/19, również Sąd Rejonowy w Mielcu) – że sens regulacji intertemporalnej zawartej w art. 11 ustawy nowelizacyjnej nie jest w kontekście językowym jasny, konieczne było – czego sąd *ad quem* nie uczynił – odwołanie się do reguł wykładni systemowej oraz celowościowej.

Ustawa nowelizacyjna przewidywała w tym wypadku następujące, mające znaczenie z punktu widzenia istotnej dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy kwestii, unormowania zawarte w:

- art. 6 – „w razie wątpliwości, czy stosować prawo dotychczasowe, czy przepisy niniejszej ustawy, stosuje się przepisy niniejszej ustawy”;
- art. 7 – „czynności procesowe dokonane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy są skuteczne, jeżeli dokonano ich z zachowaniem przepisów dotychczasowych”;
- art. 8 – „przepisy ustaw wymienionych w art. 1-5 (art. 1 – zmiana ustawy Kodeks postępowania karnego – uwaga SN), w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się do spraw wszczętych przed dniem jej wejścia w życie, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej”.

Takim właśnie przepisem stanowiącym inaczej, o jakim mowa w art. 8 ustawy nowelizacyjnej, jest art. 11 tej ustawy.

Rozważając kontekst językowy tego ostatniego przepisu zważyć należy, że przyjęcie, iż wyłącznie w odniesieniu do tej fazy postępowania przygotowawczego, w której po odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego wniesiono zażalenie (a więc odwołano się od pierwszej decyzji procesowej prokuratora) postępowanie prowadzi się według przepisów obowiązujących do dnia 4 października 2019 r., natomiast gdy postępowanie toczyłoby się już po uchyleniu przez sąd tego postanowienia, należałoby stosować przepisy w brzmieniu nadanym ustawą nowelizacyjną, pomimo, że taka interpretacja wydaje się znajdować wsparcie w powołanym wyżej przepisie art. 8 ustawy nowelizacyjnej, budzić musi jednak poważne wątpliwości.

Przy literalnym odczytaniu normy zawartej w przepisie art. 11 ustawy nowelizacyjnej, a więc w sytuacji, gdy zostało złożone zażalenie do sądu na pierwszą decyzję prokuratora odmawiającą wszczęcia postępowania przygotowawczego lub umarzającą postępowanie, a w okresie pomiędzy złożeniem zażalenia a jego rozpoznaniem przez sąd nastąpiła omawiana tu zmiana przepisów, kontynuowanie postępowania na podstawie przepisów w brzmieniu dotychczasowym wydawać by się mogło oczywistością. Z drugiej jednak strony ta oczywistość ulega zachwianiu, jeżeli się zauważy, że przepisy Kodeksu postępowania karnego regulujące ten etap postępowania przygotowawczego zarówno przed, jak i od dnia 5 października 2019 r. zmianie nie uległy i były jednobrzmiące. Dotyczy to zarówno art. 329 § 1 i 2 k.p.k. określającego właściwość i skład sądu rozpoznającego zażalenie, jak i sposób

redakcji orzeczenia sądu oraz jego konsekwencje (art. 330 § 1 k.p.k.). W rzeczywistości więc takie odczytanie przepisu art. 11 ustawy nowelizacyjnej jaki przyjął Sąd odwoławczy jest nieracjonalne.

Nadto, czego w tej sprawie Sąd odwoławczy również nie poddał pod rozagę, to przepis art. 7 ustawy nowelizacyjnej, dotyczący skuteczności czynności dokonanych przed wejściem w życie tej ustawy.

Taką czynnością było bez wątpienia postanowienie prokuratora z dnia 20 września 2019 r., sygn. akt PO I Ds. [...]1, o umorzeniu śledztwa, zawierające pouczenie pokrzywdzonych o uprawnieniu do złożenia subsydiarnego aktu oskarżenia w terminie miesiąca od daty jego doręczenia. W odniesieniu do oskarżycieli posiłkowych, na rzecz których wniesiona została podlegająca obecnemu rozpoznaniu kasacja, pouczenie to nastąpiło: w dniu 23 września 2019 r. – J. Z. oraz w dniu 24 września 2019 r. – M. P.. Takie pouczenie, jako odnoszące się do statyki procesu, przesądzało, że obie oskarżycielki subsydiarne posiłkowe korzystały z uprawnienia przyznanego im na mocy dotychczas obowiązujących przepisów i to niezależnie od tego, kiedy został ostatecznie złożony subsydiarny akt oskarżenia, o ile zachowany został termin miesięczny określony w art. 55 § 1 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 5 października 2019 r.

Wskazany wyżej wynik wykładni systemowej wspiera wykładnia celowościowa.

Przypomnieć należy, że odstępianie od jednoznacznego wyniku wykładni językowej nawet wspartego rezultatem wykładni systemowej (co w tej sprawie przecież nie miało miejsca) i oparcie się wyłącznie na wykładni funkcjonalnej może nastąpić wyjątkowo, w szczególności, gdy względy natury celowościowej, w tym racje prawne, społeczne, ekonomiczne lub moralne za tym przemawiające, mają charakter zasadniczy, między innymi wtedy, gdy konieczne jest uwzględnienie w procesie interpretacyjnym wykładni prokonstytucyjnej lub prokonwencyjnej (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2012 r., I KZP 12/12, OSNKW 2012, z. 11, poz. 112; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2018 r., I KZP 8/18, OSNK 2018, z. 12, poz. 78).

Zgodzić należy się w tym kontekście z autorem kasacji, że sposób wykładni art. 11 ustawy nowelizacyjnej, przywiązany – jak to uczynił Sąd drugiej instancji – do

literalnej interpretacji tej regulacji i wyabstrahowany od wyników interpretacji systemowej, a przede wszystkim funkcjonalnej (celowościowej), jest w istocie rzeczy nieakceptowalny, popada bowiem w kolizję z celem, jaki mają osiągać wskazane tu przepisy, a więc ochroną interesów pokrzywdzonych przed zupełnie bezzasadnymi decyzjami organów prokuratury, które mogłyby zamykać drogę do osądzenia sprawy i pociągnięcia osób winnych do odpowiedzialności karnej. Trudno w takim wypadku nie uznać językowej wykładni art. 11 ustawy nowelizacyjnej, w sposób w jaki dokonał tego Sąd odwoławczy, a zmierzającej do dzielenia poszczególnych czynności tego procesu i przypisywania im odmiennych reżimów prawnych (przed nowelizacją i po jej wejściu w życie), jako sprzecznej z duchem ustawy, wynikającym choćby z art. 2 k.p.k.

Co więcej, słusznie też zwraca uwagę skarżący na poczynione przecież przez Sąd drugiej instancji – co zresztą zasygnalizowano wyżej - ustalenia, że poszczególne postanowienia o umorzeniu śledztwa, a zatem owe negatywne decyzje oskarżyciela publicznego, o których mowa art. 330 § 2 i art. 55 § 1 k.p.k., zapadały w dniu 5 lutego 2019 r. (pierwsze postanowienie) oraz w dniu 20 września 2019 r. (drugie postanowienie, które poprzedzone zostało, oczywiście, postanowieniem Sądu Rejonowego, uchylającym postanowienie z dnia 5 lutego 2019 r.). Należy zatem zwrócić uwagę, w kontekście powyższych dat, chronologicznie wskazanych w toku całokształtu toczącego się postępowania karnego, że to drugie postanowienie o umorzeniu śledztwa, wydane w dniu 20 września 2019 r. przez prokuratora Prokuratury Okręgowej w Rzeszowie oraz doręczone pokrzywdzonym, zapadło, zanim weszły w życie w dniu 5 października 2019 r. przepisy ustawy lipcowej, zmieniającej Kodeks postępowania karnego. Oznacza to, że pokrzywdzeni - jeszcze przed datą wejścia w życie wspomnianej już nowelizacji Kodeksu postępowania karnego - nabyli uprawnienie do wniesienia oraz popierania subsydiarnego aktu oskarżenia - w myśl art. 55 § 1 w zw. z art. 330 § 2 k.p.k., w brzmieniu tych unormowań obowiązującym przed dniem 5 października 2019 r. Rację ma więc pełnomocnik oskarżycieli subsydiarnych, że absurdalne byłoby przyjęcie zapatrywania, iż pokrzywdzeni nie mogli nabyć tego prawa wedle obowiązujących wówczas regulacji, skoro znowelizowane w dniu 5 października 2019 r. przepisy kodeksu jeszcze nie obowiązywały i co więcej, z uwagi na daty doręczenia

pokrzywdzonym odpisu drugiego postanowienia prokuratora o umorzeniu nie mieliby nawet możliwości złożenia zażalenia do prokuratora nadrzędnego, skoro do daty wejścia w życie znowelizowanych przepisów pokrzywdzonym pozostawało jeszcze odpowiednio 12 i 11 dni. Przyjęta przez sąd odwoławczy koncepcja wykładni art. 11 ustawy nowelizacyjnej prowadzi wręcz do absurdu. Gdyby pokrzywdzeni wnieśli subsydiarny akt oskarżenia do dnia 4 października 2019 r., byłoby to skuteczne wniesienie skargi, a wnosząc ten akt oskarżenia w dniu 5 października byłoby tego uprawnienie pozbawieni, chociaż w obu wypadkach uczyniliby to z zachowaniem terminu określonego w art. 55 § 1 k.p.k. w brzmieniu sprzed nowelizacji. Stanowiłoby to oczywistą nierówność podmiotów, które uzyskały określone uprawnienie procesowe na podstawie przepisów wówczas obowiązujących.

Przyjęcie odmiennych reguł intertemporalnych, zgodnie z poglądem Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu, wyrażonym w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku z dnia 3 kwietnia 2023 r., stanowiłoby też naruszenie rudymen tarnej reguły zakazu retroakcji (działania prawa wstecz). Wynika ona przecież z zasady demokratycznego państwa prawnego, zadekretowanej w art. 2 Konstytucji RP i konkretyzowanej na gruncie wszystkich postępowań, nie wyłączając z tego zakresu i tego postępowania.

Podsumowując całokształt przeprowadzonych w tym uzasadnieniu rozważań, a w szczególności odwołując się do reguł wykładni zwłaszcza celowościowej, stwierdzić należało rażące naruszenie przez sąd *ad quem* wskazanych w kasacji przepisów prawa procesowego, przez zastosowanie ich w brzmieniu po nowelizacji Kodeksu postępowania karnego dokonanej ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. Naruszenie to miało przy tym istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, pozbawiając pokrzywdzonych uprawnienia do oskarżenia Z. T., przy uwzględnieniu przyznanej wszak przez Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu zasadności zarzutów podniesionych w zwykłych środkach odwoławczych.

Niesłuszne uznanie, że w niniejszej sprawie zmaterializowała się ujemna przesłanka procesowa określona w art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., a tym samym przyjęcie, że wyrok Sądu pierwszej instancji dotknięty był uchybieniem mającym rangę bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k., implikowało uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu

odwoławczym.

Procedując ponownie Sąd drugiej instancji, uwzględniając zapatrywania prawne Sądu Najwyższego (art. 442 § 3 k.p.k.), rozpozna raz jeszcze wniesione na niekorzyść oskarżonego Z. T. zwykłe środki odwoławcze.

Z powołanych względów orzeczono jak w części dyspozytywnej wyroku.

[J.J.]

r.g.

Tomasz Artymiuk Piotr Mirek Zbigniew Puskarski